

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Variis Generibus, Causis, Atque Exitu Persequutionum,
Quas pij hoc in mundo peregrinantes patiuntur**

Lens, Jean de

Lovanii, 1578

Omnino inexcusabilem fuisse Gentilium in Christianos saevitiam. Cap. 14.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30324

DE VARIIS PIORVM

*Omnino inexcusabilem fuisse Gentilium in Christianos
sentiam. CAP. XIII.*

Quid enim ad excusationem sui damnata hæc turba prætexat? Adeone absurda & incredibilia, quæ afferrentur fuisse, vt ea mens humana refugeret? At longè absurdior pluriū, quàm vnius Dei prædicatio; lignaq; & saxa pro dijs coli, aut morbos & feras fœdasue bestias, videri debuit intolerabilius, quàm inuisibilem & omnia cōtinentem adorari; quem præsertim conspicua hæc eius opera indefinenter prædicent, & tanquam paginæ quædam elementorum, legendum intelligendumque præbeant: ad cuius omnes tonitrua & fulgura contremiscunt, ad beneficia gaudent. An dogma nouum suscipiendum non fuit, antiquitate reprehensa? Sicenim Romam Symmachus, aduersus Christianos conquerentem inducit, apud Valentinianum, Theodosium, & Arcadium Augustos. Optimi principes, patres patriæ, reueremini annos meos, in quos me pius ritus adduxit, vt arceremonijs auitis, neque enim me pœnitet; viam meo more, quia libera sum; hic cultus in leges meas orbem redegit, hæc sacra Hannibalem à mœnibus, à Capitolio Senonas repulerunt. Ad hoc ego seruata sum, vt longæua reprehendar? Videam quod instituendum putatur? Sera tamen & contumeliosa est emendatio senectutis. Ad hunc ergo modum ille de antiquitatis reprehensione conqueritur; cum noua in primis religio dici non debeat, ad quam semper cælum terraque varijs rationibus inuitarunt: nisi fortè & solis ac syderum lucem, dicere cæci nouam velint, quòd eis propter cæcitatem, visa non fuerit vnquam. Sic enim lux veræ diuinitatis in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Sic & meridie cœci impegerunt quasi in tenebris, suasque tenebras sic amarunt, vt accusatam nomine nouitatis lucem respuerint. Neque igitur nouum censendū est quod primū fuit, semperque postea est prædicatum: neque probanda vetustas est in eo, cuius origo & obseruatio omni reprehensione digna monstretur. Deinde nunquamne ipsi nouos deos susceperunt? Nunquamne maiorum sacra mutarunt? Nouos deos consecrassè suos imperatores non ignorant. Sicenim homo commentabatur Deum, quomodo Romulus Consum, & Tatius Choacinam, & Hostilius Patuorem, & Metellus Alburnum, & Adrianus Antinuum.

Sed

*Extat hæc
Symmachi
relatio inter
Ambro. epi-
stolas, ad
quam Amb.
ipse literis
ad Valenti-
nianū datis,
respondit
epistola 31.*

*Ioan. 1.
Isaie 59.*

*Ex Tertul.
apologetico.*

Sed vetus erat decretum, ne quis deus ab imperatore consecraretur, nisi ab Senatu probaretur. Sic nempe apud illos humano arbitratu pensabatur diuinitas. Nisi homini Deus placuerat, Deus non erat. Cur ergo Deus Christianorum susceptus non est quanquam nouus? Videlicet quia Tyberius, cuius tempore nomē Christianum in sæculum introiuit, annunciatam sibi ex Syria & Palæstina veritatem illius diuinitatis detulit ad senatum, cum prærogatiua suffragij sui. Senatus quia non ipse probauerat, respuit. Cæsar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum. Circa deos quoque suos, quæ patres eorum decreuerant obseruantissimi antiquitatis, resciderunt. Liberū enim patrem cum mysterijs consules senatus autoritate, non modò vrbe, sed vniuersa Italia eliminauerunt. Serapidem & Isidem & Harpocratē cum suo Cynocephalo, Capitolio prohibitos inferri, id est, curia deorū pulsos, Pisonius & Gabinius consules, euersis etiam aris, abdicarunt. An dicere potuerint sectam paucorum & eam obscuram, orbis authoritati, minimè anteponi debuisse? Sed iam orbis totus ad Christum confluebat, non piscatores soli, sed etiam philosophi; nō rudes modò & elingues, sed clari etiam quidam oratores; nec verò plebei tantum, verumetiam aliquando reges & principes, prædicatam sibi Euangelij doctrinam, non clam, quasi de malo erubescerent, sed publicè tanquam de communi salute securi & læti susceperunt. Sed homines reprobi omnem sexum, ætatem, conditionem & dignitatem ad Christianum nomen transgredi, quasi illato detrimento mœrebant: neque hoc ipso ad æstimationem alicuius latentis boni promouebant animos: non licebat per summam cæcitatem suspicari rectius, nō libebat per impiam socordiam propius expediri. An dixisse tantummodo & asseruisse visi sunt Euangelij præcones, sed probauisse nihil? Atqui miraculorum clarissimorum non desuere firmamenta, quibus ij quoque mouerentur, qui rationem percipere minus possent. Sed tolerarunt etiam in repub. sua philosophorum sectas eas, quas nunquam multitudo probauit; & si quis amplecti noua placita & sequi vellet, nemo facile prohibuit. Cur persequuti sunt Christi discipulos? cur suscipi saltem passi non sunt, quod vitam efficere cernebatur meliorem? cur vel supplicijs ad impia sacrificia compellen-

*Tertul. in
apologetico.*

*Idem ali-
quanto post.*

D v dos,

*Apologes.
cap. 46.*

*In tractatu
ad Deme-
trianum.*

In Apologe.

dos, vel confitentes, torquendos censuerunt? Cum doctrina Christianorum de innocentia esse diceretur, aiebant & philosophos monere & profiteri innocentiam, iustitiam, sobrietatem, patientiam, pudicitiam. Quibus Tertullianus, Cur ergo, inquit, quibus comparatur de disciplina, perinde illis non adæquamur ad licentiam impunitatemque disciplinæ? vel cur & illi ut pares nostri, non urgentur ad officia, quæ nos obeuntes periclitamur? Quis enim philosophum sacrificare, aut deierare, aut lucernas meridie vanas proferre compellit? Quinimò & deos vestros palam destruunt, & superstitiones vestras commentarijs quoque accusant, laudantibus vobis. Plerique etiam in principes latrant, sustinentibus vobis; & facilius statuis & sacris remunerantur, quàm ad bestias pronunciantur. Sed meritò philosophi, non Christiani cognominantur. Nomen hoc philosophorum dæmonia non fugat: quid nisi? cum secundum deos philosophi dæmonas deputant. Socratis enim vox est, si dæmonium permittat. Iure verò ob crudelitatem inexcusabilem Demetriano Cyprianus impropere, his verbis: Satis non est, quod tu ipse Dominum non colis, adhuc insuper eos qui colunt sacrilega infestatione persequeris. Fumant vbiq; in templis vestris hostiarum busta & rogi pecorum; & Dei altaria vel nulla sunt, vel occulta. Crocodili & Cinocephali, & lapides & serpentes coluntur; & Deus solus in terris aut non colitur, aut non est impunè quòd colitur. Innoxios, iustos, Deo charos domo priuas, patrimonio spoliatis, catenis præmis, carcere includis, gladio, bestiis, ignibus punis. Salte contentus esto dolorum nostrorum compendio, & simplici ac veloci breuitate pœnarum. Admoues laniandis corporibus longa tormenta, multiplicas lacerandis visceribus numerosa supplicia, nec feritas atque immanitas tua visitatis potest contenta esse tormentis, excogitat nouas pœnas ingeniosa crudelitas. Quæ est hæc insatiabilis carnificinæ rabies, quæ inexplebilis libido sauitiæ? Quin potius elige tibi alterum de duobus; Christianum esse, aut crimen est, aut non est. Si crimen est, cur non interficis confidentem? Si crimen non est, quid persequeris innocentem? Vociferatur homo, ait Tertullianus, Christianus sum: quod est, dicit: tu vis audire quod non est. Veritatis extorquendæ præfides de nobis solis mendacium elaboratis audire. Nisi fallor leges malos

malos erui iubent, non abscondi; confessione damnari preferibunt, non absolui. Sed aduersus Christianos, hoc est, aduersus innocentiam atque pietatem, quæ leges aliæ quæve iudicia expectari ab impijs, iniustis, turpibus, dementibus, vanisque hominibus potuerunt? Qui pudicitia, honestatis, iustitiæ, ac totius æquitatis publici hostes erāt, quidni etiam Christianorum hostes & persecutores existerent? Talibus persecutionū authoribus, damnatoribusq; nominis Christiani, gloriari meritò licuit Christi discipulis. Qui enim illorum ingenia & mores intelligere potuerūt, non nisi boni aliquid ab illis tanta crudelitate damnatum esse viderunt. Et tamen sceleratissimi homicidæ, contra pios impia iura condiderunt. Nam & constitutiones sacrilegæ & disputationes iuris peritorum leguntur iniustæ. Domitius enim Vlpianus, authore Lactantio, libro septimo de officio proconsulis, rescripta principum nefaria collegit, vt doceret quibus poenis affici oporteret eos, qui se cultores Dei confiterentur. Quid ijs facias, aut quanam ratione excuses, qui ius vocant carnificinas veterum tyrannorum aduersus innocentes rabidè sæuentium? & cum sint iniustitiæ crudelitatisq; doctores, iustos se tamen esse ac prudentes videri volunt; cæci & hebetes, & rerum ac veritatis ignari. Quin & ingrati plurimum beneficijs religionis Christianæ, per quam & firmitus imperium erat ob fidelem atq; obedientem innocentiam ciuium ac militum Christianorū, & multi ab hostium spiritualium incurſibus defensi, aut è potestate eruti, aut ægritudinibus malisque alijs liberati. Testatus est etiam literis suis grauissimus Imperator Marcus Aurelius, sitim illam germanicam, ad Christianorum militum preces, effusis imbribus, discussam esse. Cum autem multitudine sæpè ac viribus vincere possent, illatas ferre malebant iniurias; non erant factiosi, non rebelles, sed & pro regibus ac persecutoribus suis, proque reipub. communi salute ac pace, orare solebant. Hanc eis Tertullianus ingratitudinem olim ostendit. Pauciores nunc, inquit, habetis hostes præ multitudine Christianorum penè omnium ciuium; sed hostes maluitis vocare generis humani. Quis autem vos ab illis occultis, & vsquequaque vastantibus mentes & valetudines vestras hostibus raperet? à dæmoniorum incurſibus dico, quæ de vobis sine præmio, sine mercede depellimus. Suffecisset

*Lib. 5. 1
cap. 11. et*

*Tertul. Apo-
loge. cap. 5.
Euseb. lib. 5.
cap. 5.*

*Apologet.
cap. 37.*

*Tertul. in
apologetico.
Origenes ho-
mil. 28. in
Matt. dicit
propter eius-
modi per-
suasiones ec-
clesias perse-
quutiones
passas esse
& incensas:
vide etiam
Eusebiū lib.
9. hist. eccle.
cap. 7. & 8.
Aug. lib. 2.
de ciuit. Dei,
cap. 3.
Actor. 14.
Apologetici
cap. 17.*

eisset hoc solum nostræ vltioni, quòd vacua exinde possessio immundis spiritibus pateret. Porrò nec tanti præsidij compensationem cogitantes, non modò non molestum vobis genus, verumetiam necessarium, hostes iudicare maluistis; quia sumus planè non generis humani, sed potius tamen erroris. Verum ad tanti huius odij sui excusationem, illam quoque vanitatem prætexebant, quòd existimarent omnis publicæ cladis, omnis popularis incòmodi Christianos esse causam. Si Tyberis ascēdisset in mœnia, si Nilus non ascēdisset in arua, si cælum stetisset, si terra mota, si fames, si lues grassata fuisset, statim Christianus ad Leonem, acclamabatur. Sed quam esse odij causam asserabant, ea potius ex odio nascebatur. Usque adeo enim Christianum nomen oderant, vt quicquid mali accidisset, id Christianis imputandum esse dicerent. neque enim qui peritiores erant, plenos ignorabant historiarum libros, è quibus demonstrari promptissimè posset, grauioribus sæpè cladibus hominum genus attritum, cum adhuc ignoraretur in gentibus Christiana religio. Sed se ea scire dissimulabant, vulgareque prouerbum omnibus in ore esse gaudebant, Pluuia defecit, causa Christiani nominis. Cum tamè ob id magis ista deficerent, quòd vnus Dei non reciperetur præconium. Nam vel ob id inexcusabilis erat gentium incredulitas, quòd Deus non sine testimonio reliquisset seipsum, dans pluias & tempora oportuna, implens cibo & lætitia corda eorum. Vultis, ait Tertullianus, & ex ipsius tot ac talibus quibus continemur, quibus sustinemur, quibus oblectamur, etiam quibus exteremur; vultis ex animæ ipsius testimonio comprobemus? quæ licet carcere corporis pressa, licet institutionibus prauis circumscripta, licet libidinibus & concupiscentiis euigorata, licet falsis dijs exancillata; cum tamen respicit vt ex crapula, vt ex somno, vt ex aliqua valetudine, & sanitatē suam patitur, & Deum nominat solum, quia propriè verus hic vnus Deus, bonus & magnus, & quod Deus dederit, omnium vox est. Iudicem quoque contestatur, illum, Deus videt, & Deo commendo, & Deus mihi reddet. O testimonium animæ naturaliter Christianæ. Denique pronuncians, hæc non ad Capitolium, sed ad cælum respicit. Nouit enim sedem Dei viui, ab illo & inde descendit. Quòd si quia his minimè mouebantur, inexcusabiles sunt; quantò minus excu-

excusari possunt, qui & viua voce propositam, & idoneis miraculis confirmatam repudiarunt veritatem; neque repudiarunt modò, verumetiam crudeliter sunt insectati? Fuit autem vis hæc diaboli, & ad perdendas animas accommodatissima ratio, vt cum prius confessi Christum, continuo necarentur; postea vt negarent, torquerentur; si negassent, dimitterentur. Namque, vt est apud August: prior illa constitutio fuit, Quicumque se confessus fuerit Christianum, feriatur: posterior, Quicumque id confessus fuerit, torqueatur, & tam diu torqueatur, donec se Christianum esse negauerit. Veterem apud Romanum Senatum, ait Hieronymus, obtriuisse legem, vt absque negatione Christianus nemo dimitteretur, qui semel ad eorum iudicium pertractus fuisset: eoque factum, vt Apollonius Romanæ vrbs Senator, à seruo proditus, quanquam insigni volumine fidei suæ rationem dedisset, atque id in Senatu legisset, tamen capite pro Christo truncatus sit. Cum verò ad negandum supplicia adhiberentur, multi qui mortis celeritatem non reformidabant, longis tormentis fatigati negauerunt; & quos sagitta per diem volans non confixisset, hos meridianus demon superauit. Dum enim quosdam, inquit Cyprianus, insolenter extollit confessionis suæ tumida & inuerecunda iactatio, tormenta venerunt, & tormenta sine fine tortoris, sine exitu damnationis, sine solatio mortis, tormēta quæ ad coronam non facile dimittant, sed tam diu torqueant, quamdiu deiciant; nisi si aliquis diuina dignatione subtractus, inter ipsa cruciamenta profecerit, adeptus gloriam non termino supplicij, sed celeritate moriendi.

Quanta in persecutionibus Christianorum fortitudo enituerit. CAPVT XV.

Quis igitur tantarum & violentia, & frequentia, & fraude persecutionum, non breui delendam ciuitatem sanctam prædixisset? & tamen subuersa & deleta vsque adeò nõ est, vt & numerosior facta & illustrior videatur. Sæuiebat in eam hostis, quasi per sanctorum necesse gratia Dei posset extingui; sed eius id maximum erat lucrū, quod contemptus vitæ huius occidæ perceptio fieret felicitatis æternæ. Preciosa enim in conspectu Domini mors sanctorum eius. Sæuiebat hostis tanquam sacramento crucis

*In illud Psa.
90. A sagitta
volante
per diem.*

*In catalogo
scriptorum
ecclesiastic.*

*Lib. 4. epi-
stolarū, epi-
stola 4.*

Psalm. 115.

ci